

Jan Cimický

Pavilon na Zlatém návrší

K napsání knihy *Pavilon na Zlatém návrší* inspirovaly Jana Cimického jeho první případy v psychiatrické léčbě. Přesvědčil se, že lidská duše je moc komplikovaná a zároveň vzrušující, každý případ je originál. A záhy si uvědomil, že psychiatrii propadl celou duší. Jeho kniha ukazuje svět psychiatrie z pohledu medicínského, ale také jak se na ni dívá společnost. Vždyť ve vyspělých zemích má skoro každý svého psychiatra nebo analytika. Pavilon na Zlatém návrší je ovšem především kniha bohatá na příběhy. Jsou rozmanité, jak odpovídá složitosti lidské duše, ale vždycky zajímavé, napínavé, někdy i humorné a vtipné, jako následující případ pana Mlocha.

Primář seděl za svým psacím stolem zahroubán do nějakých anglických odborných textů, a když jsme dorazili, odložil obřadně brýle a sjížděl pohledem jednoho po druhém. Nakonec si vybral mě.

„Tady kolega Dvořák, ten se na to bude hodit nejlíp. Abyste věděli, již jsem, než jste přišli, pohovořil s panem doktorem Grumlíkem. Má stejný názor jako já.“
Ostatně kdo by si dovolil mít jiný názor než šéf?

Psycholog Honza Grumlík seděl na židli vedle primáře a já si ho v přítomnosti všiml až teď. Na hlášení k primáři chodil jen občas, když se řešil nějaký zapeklitý psychologický oříšek.

„Paní kolegyně,“ obrátil se ke své zástupkyni doktorce Bednářové, „jak dlouho je už u nás pan Mloch?“

„Skoro tři měsíce,“ odpověděla bez přemýšlení. Měla v paměti obdivuhodně přesný a široký záběr pacientů. Pamatovala si dokonce i minulé pobyty.

„Výborně, takže už nastal svrchovaně čas, abychom s ním něco provedli, nebo nám tu zatvrdne. Jaterní testy, jak jsem si právě ověřil, nevypadají nejlíp, spíše se horší a my jsme tlačeni soudem, abychom s pacientem něco zásadního provedli, abychom ho léčili. Čas kvapí, co nevidět budeme muset napsat předporadu na invalidní důchod, a zatím je to zdravý chlap, to by byla škoda. Zkrátka musíme do toho seknout.“

Pan Mloch byl silák, asfaltér, ale prodělal nedávno žloutenku, a tak nemohl prakticky žádné léky. Pochopitelně nesměl ani alkohol, jenže to bylo dost zbytečné mu zakazovat. Jako asfaltér vypil za den piv a kořalky nepočítaně.

Jenže právě v tom byl počátek maléru. Když se takhle zřídil, a navíc játra moc nefungovala, choval se společensky neúnosně. Slušně řečeno ukazoval, co neměl, což naše pruderní společnost tvrdě postihuje. Nikdy však nikomu neubližoval, neobtěžoval. Jen ukazoval...

Pokaždé si našel temné zákoutí, nejlépe trochu do kopce, a tam v některých příhodných chvílích spouštěl kalhoty, víc než je zdrávo, a předváděl se.

Psychiatrie na to pamatuje přesnou diagnózou.

EXHIBICIONISMUS.

Poněkud zvláštní diagnózu však psychiatrická věda uznává pouze u mužů, protože když se na veřejnosti odhalují ženy, rád se každý podívá a nikdo se neděsí, nehrozí, že tím upadne veřejná mravnost. Ostatně u žen se tomu říká umělecké vystoupení, striptýz anebo nahoře bez.

Chudák Mloch ani nevěděl, jak k tomu přišel. Několikrát se bohužel opil a pak kdesi u popelnic vystavoval na obdiv svou mužnost procházejícím utahaným ženám s nákupními taškami. Snad očekával výkřiky obdivu, ale dočkal se jen zděšeného ječení a volání o pomoc, což ho i v opilosti zarmoutilo. Místo ujištění, že takového mužského ještě neviděly, postižené ženy na něho zavolaly policii.

Pan Mloch byl uznán exhibicionistou, tedy sexuálně úchylným, a vedle protialkoholní ochranné léčby mu soud napařil ochranku i sexuologickou. Prostě aby nepil a neukazoval se.

Měl nakonec ještě štěstí, že jeho představení nezhlédla náhodou osoba mladší, mohl tím ohrozit její mravní vývoj!

Jenže co my s ním? Antabus nemohl kvůli játrům. Agostilben taky ne, kvůli játrům. Jaterní testy neúprosně signalizovaly, že tudy cesta nevede... ovšem jak teď z toho? Žádný soud nepřijme ukončení ochranné léčby z důvodu, že dotyčný se nemohl vzhledem ke zdravotnímu stavu léčit...

„Něco udělat musíme!“

Proto primář hledal a nakonec s Honzou Grumlíkem našli v americké literatuře jeden případ, který bychom snad mohli vyzkoušet.

Rozhodně bude lepší, když vedle režimové léčby, psychoterapie a dalších aktivit se bude soudu prezentovat i něco jiného, objevného, nového. A dokonce amerického!

„Já vám to vysvětlím,“ spokojeně poznamenal šéf k osazenstvu, „musíme si především ověřit, jestli je pan Mloch hypnabilní. Kolega Grumlík s ním už dvakrát zkusil hypnózu a může potvrdit, že se jedná o výjimečně citlivého jedince, jakých je sotva čtvrtina v populaci.“

„Jo,“ potvrzoval Honza, „hypnotizuje se báječně. Sestoupí hluboko, až do necitlivých zón. Bodal jsem ho, páčil, a on nic.“

„To znamená, že bude pravděpodobně schopen i posthypnotické indukce!“ prohlásil primář ulehčeně. „Pokusíme se mu prostě touhle cestou vštípit do paměti, že to nesmí dělat, nebo bude mít věčně problémy s policajty a zase ho zavrou.“

Pan Mloch byl ženatý a měl dvě malé děti a jeho paní byla drobná stydlivá osůbka, která nedokázala pochopit, jak k takové hanbě mohla přijít.

„Snad se šel jen vyčurat, ne?“

Ostatně velký rozdíl jsme v tom neviděli ani my, ale zákon je zákon a musíš ho ctít. Třeba ho respektovat, i když ne vždycky je moudrý.

Honza Grumlík měl pracovnu hned vedle sociálky v patře. Sesedli jsme se, abychom ještě dopoledne naplnili šéfovo přání a spustili experiment.

Než staniční sestra dovedla pana Mlocha, abychom ho seznámili s tím, co ho čeká, zavedl mě psycholog do tajů našeho poslání.

„Nejdřív si musíme od Mlocha zjistit pár situací, kdy se té exhibice dopouštěl. Začíná to vždycky příjemným posezením v hospodě, pak následuje cesta domů. A nějaký průchod, tmavá ulička, dvorek s popelnicemi. A nějaká tichá ušlápnutá

ženská, která nemůže moc utíkat, protože nese alespoň dvě nákupní tašky. Tvým úkolem bude připravit alespoň pár takových historek, které se zastaví vždycky v okamžiku, kdy pan Mloch, tedy hrdina historky, stojí na takovém vhodném místě a má hrozné nutkání se předvést. A vtom šmik, policie, křik, ostuda. Honí ho, bijou, zesměšňují, prostě strašně nepříjemný prožitek...”

„A to je všechno?“ zeptal jsem se zklamaně.

„Nikoliv, to nejlepší teprve začne. Mloch bude po celou tu dobu v poměrně hluboké hypnóze. Můžeme mu i vsugerovat, že si na to všechno bude po skončení hypnózy dobře pamatovat. A právě v tom okamžiku, kdy bude blaho vrcholit, tedy těsně před tou vlastní exhibicí, přiskočíš ty a odšpuntuješ zabroušenou lahvičku, kterou co nevidět i s náležitým obsahem dodají z lékárny. Kyselina isomáselná, říká ti to něco?”

Říkalo. Měl jsem dosud v živé paměti chemickou katedru u profesora Kácla, kde jsme se seznamovali s moderní alchymií. Kyselina isomáselná smrdí asi jako tři měsíce stará mrtvola anebo o něco čerstvější utopenec vytažený na břeh. Příšerný a pronikavý smrad, žluklé máslo je jen pro srovnání jako pařížská voňavka.

„A co bude?”

„Nic. Mloch si čuchne, pozvrací se a bude si tak postupně vytvářet podmíněný reflex jako Pavlovův pes. Popelnice, představa, že se bude odhalovat — a bác, hned mu bude špatně od žaludku, střeva naruby! Aspoň tak si to náš šéf podle americký literatury představuje.”

„Doufejme, že ti Američané nepřehánějí úspěšnost, jako se někdy děje u nás.”

Honza pokrčil rameny, ani on nebyl o naprosté serióznosti amerického postupu přesvědčen.

Leč šéf nařídil a nezbyvalo než ordinaci vyplnit. Ostatně chápali jsme, že musíme konečně toho pacienta nějakým účinným způsobem začít léčit. A tohle byla příležitost. Začali jsme se na to dokonce těšit.

Ozvalo se zaklepání.

„Pojďte dál, pane Mloch, už na vás čekáme.”

Pan Mloch nejistě přešlapoval. Asi čekal nějaké nepříjemné vyšetření, ale Honza ho usadil do pohodlného křesla, které měl uchystané pro své klienty. Člověk se do něho lehce propadne, nemůže vstát — a rozhovoří se.

Nejdřív jsme mu vysvětlili celou jeho situaci.

„Musíme vás nějak léčit. A když se to povede, podáme ihned soudu žádost, aby vám tu ústavní ochrannou léčbu ukončil.”

Mloch pokýval hlavou.

„A jakpak se pozná, že to zabralo?”

Tou otázkou mě poněkud zaskočil. Ono se to vlastně opravdu dokonale pozná až v budoucnosti, jestli ho to bude lákat, až se napije.

„Ověříme si to propustkami. Párkrát vás pustíme samotného, a když se nic nestane, podáme žádost soudu.”

Pochopil bystře, že to pro něho může znamenat východisko, jak se dostat z nepříjemné situace a hlavně z psychiatrické léčebny.

„Fajn. A kdy začneme? Co nejdřív, vidíte, pane doktor?”

„Nejdřív se vás ještě musíme zeptat na pár detailů a vysvětlit vám, co s vámi budeme dělat,“ řekl Honza Grumlík, „například kdy jste se cítil nejlíp, kdy to bylo nejpříjemnější...“

„Jéžiši, to mám zase všechno vykládat kolem dokola?“ zděsil se Mloch.

„Ano, alespoň něco.“

„A vy myslíte jako s tím odhalováním? To já si vážně moc nepamatuju, doktore, já byl dycinky zlitej pod vobraz. Snad na tom kopečku. Ta ženská byla celá udejchaná a zůstala stát a vejrala. A nic neříkala. No, ale pak na mě poštvála manžela a policajty. Vona tam asi někde blízko bydlela...“

Bylo jasné, že moc detailů nezískáme a vidina dlouhé škály postupně narůstající rozkoše se rozplývala. Pan Mloch nikterak inteligencí neoplýval a jeho přirozené vypravěčské umění bylo díky mizivé slovní zásobě taky téměř k nepoužití. I kdyby se poněkud vylepšilo, kdo nám zaručí, že tomu bude rozumět? A ještě v hypnóze?

Pracně jsme mu vysvětlili, co se bude dít. Pan Mloch přikývl a lapidárně to shrnul. „Prostě mě jako uspíte, něco mi nakecáte a já se pobleju. A tím se vyléčím.“

Nemyslel to ironicky, i když to tak mohlo vypadat. Naopak, byl spokojený a ochotný ke spolupráci.

Připravil jsem si v rychlosti asi čtyři varianty příběhů, kde hlavním aktérem je pan Mloch, těšící se na exhibici. Vousatý ošetřovatel Vašoun přinesl z lékárny zabroušenou lahvičku zatavenou pro jistotu ještě ve fólii, balíček vaty a mohli jsme začít.

Dokonce jsme s Honzou promysleli i aranžmá.

„Tohle se přece nedá dělat v ordinaci! Ještě ti to tady znečistí!“ řekl jsem Grumlíkovi.

„A kde bys to tedy chtěl dělat?“

„Kde? V nějakém prostředí, které se bude hodně blížit tomu skutečnému. Ať to má originální kulisy.“

Psycholog se zamyslel, něco na tom bylo! Jenže kam jít, abychom nebudili nežádoucí pozornost.

„Co třeba do sklepa?“

Celá léčebna byla odjakživa propletena sítí podzemních chodeb, což se mnohokrát vyplatilo. I ve válce. Nějaká z těch chodeb ideálně připomíná jistě místo, kde pan Mloch páchal své ohavnosti a uváděl do rozpaků naivní, ale nanejvýš zkušené ženy.

Sklep se nám zalíbil. A tak ještě to dopoledne jsme s panem Mlochem a zvědavou staniční sestrou sestoupili do podzemního labyrintu, kam se obvykle běžně jen shazovalo špinavé ložní prádlo.

Seance mohla začít.

V přítmí postranní chodby celé počínání silně připomínalo spíš černou magii než moderní psychiatrii, ale nešť.

Uprostřed stála osamocená stará židle, nainscenovaná s takovou precizností, že i mistr Hitchcock by byl spokojen.

„Posaďte se,“ vyzval Mlocha Grumlík, „a klidně dýchejte. Budete se dívat na střed mých hodinek. Jenom na střed. Upřeně. Dívejte se. Oči jsou rychle unavené, víčka jsou těžká, chtěl byste je zavřít, táhnou dolů, zmocňuje se vás únava...“

Mloch sebou zřetelně škubnul. První hypnotická fáze začala.

Vzápětí už rychle sestupoval dolů, ale kontakt, tedy raport, jak se odborně říká, udržoval. Tak sestoupil až k tomu nejpodivuhodnějšímu bodu, kdy přestal cítit bolest. Ani po několikerém bodnutí jehlou, kdy se objevily krůpěje krve, nereagoval bolestivě.

Teď nastala moje chvíle.

„Stojíte u popelnic, jsou přeplněné odpadky. Vedle jedné panáčkuje potkan a vůbec se vás nebojí. Po zemi se válí zmuchlané papíry. Mezi domem a popelnicemi je jen úzký prostor, kterým musí každý projít,“ líčil jsem sugestivně a jak nejlíp jsem uměl, jako bych ten svinčik viděl na vlastní oči.

„Poslouchejte dobře,“ přidal se Honza, aby se ujistil, že hypnóza stále funguje. „Je to váš příběh.“

Mloch neznatelně přikývl.

„A dole, sotva dvacet metrů od vás za zatačkou, se objevila asi čtyřicetiletá žena. Má v ruce síťovku s lahvovými pivy a v druhé také těžkou kabelu,“ vymýšlel jsem si a viděl, jak staniční sestra se začíná usmívat. Asi jsem tu zátěž přehnal. Anebo ne?

„Jde pomalu a stále vás ještě nespátřila. Těšíte se na tu chvíli, až bude blízko a vy se k ní otočíte čelem. Buší vám srdce a dýcháte ztěžka a zrychleně. Máte ruce připravené na pásku u kalhot. Žena se blíží...“

Pan Mloch začal zrychleně dýchat. Zabralo to! Prožíval to všechno skutečně naplno, i tváře mu zrudly.

„Už je docela blízko, nevšímá si vás, teď už musí projít těsně vedle vás...“

Honza Grumlík už držel v ruce lahvičku se zabroušenou zátkou, připraven ji přistrčit k Mlochovu nosu.

„Teď zvedla oči a podívala se na vás. Vaše ruce se chystají rozepnout kalhoty...“

„Já to nemůžu otevřít,“ syčel Honza zoufale a hmoždil se se zabroušenou zátkou, která jako natruc byla pevně zaražená.

Snažil jsem se zatím dramatický okamžik prodloužit.

„Nedaří se vám to. Zip se zadrhl a nejde rozepnout...“

„Pomoz mi,“ dožadoval se Honza.

Uchopil jsem lahvičku, Honza zátku a točili jsme každý na jinou stranu. Konečně se pohnula!

Podařilo se!

Ovšem smrad, který se z nitra lahvičky rozlil do okolí, byl nade vše očekávání. Příšerný puch. Zahltl okamžitě celou chodbu.

Ani jsme si v tom rozčilení a vědeckém zápalu neuvědomili, že pár kapek této podivuhodné tekutiny nám potřísnilo ruce!

Honza přistrčil otevřenou lahvičku Mlochovi pod nos a já pokračoval v líčení:

„Najednou cítíte hrozný smrad, dělá se vám špatně, zvedá se vám žaludek. Žena křičí o pomoc, sbíhají se lidé, přijíždí policie, slyšíte, už houká siréna...“

Pan Mloch hluboce vdechl a my taktak uskočili. Poslušné vdechnutí znamenalo okamžitou reflexní reakci — úctyhodná „šavle“ zasáhla protější zeď.

Pan Mloch byl skutečně dobře hypnabilní.

Skončení prvního experimentu a jeho úspěšnost jsme samozřejmě okamžitě šli vylíčit primářovi. Už tam jsme měli pocit, že je nějak nesvůj, poposedává a spíš se snaží rozhovor rychle ukončit, aniž by nás zdržoval a chtěl znát podrobnosti.

„Máte dole jeden příjem,“ řekl mi v rychlosti, „promluvte s ním.“

„Není ten šéf dneska nějak divnej?“ nechápal Honza Grumlík, když jsme vypadli z Machovcovy pracovny. „Nejdřív nás do toho žene jako splašený kozy a teď ho to snad ani nezajímá!“

Zajímalo mě, kdo bude ten nový pacient dole, a primářova reakce se mne zdaleka tolik nedotkla jako Grumlíka. Třeba má šéf nějaké důležitější starosti.

„Musím ti ale říct, že ta kyselina je síla. Měl jsem co dělat, abych taky nevyhodil snídani,“ přiznal Grumlík, než zmizel ve své pracovně.

Toho dne jsem se však jako náhodou sešel s Honzou Grumlíkem ještě jednou ve stanici metra. Oba jsme spěchali domů. Sedli jsme si doprostřed vagonu a živě jsme se o něčem bavili. Kolem nás však zůstávalo prázdné. Ani k sezení se moc lidí nehrnuli.

„Krucinál, kdo to tady tak smrdí?“ zeptala se jako Zazi v metru nějaká rázná a zpocená starší žena.

Rozhlédli jsme se kolem sebe. Většina pohledů však spočívala bodavě na nás.

„Některý prasata se snad ani nemejou!“

„Tak by jim měli zakázat chodit mezi slušný lidi a jezdit veřejnou dopravou. Ať se nechaj vozit! Jak my k tomu přijdem!“

A půlka vagonu nás ostentativně ignorovala. Teprve teď jsme si toho všimli: byl to trapas. Honza se rozhlédl a zašeptal.

„To jako myslej nás?“ a nenápadně si prohlížel podrážky bot, jestli tam neulpělo něco s tak intenzivním oděrem, co pronikavě zahltilo uzavřený vagon metra.

Nebyl to však žádný psí výměšek. Jen pár kapek kyseliny, která se nedala za žádnou cenu umýt a stále páchla, nedala se zlikvidovat, ulpívala tak silně, že lidé kolem nás hledali kapesníky, aby do nich mohli dýchat. Raději jsme vystoupili a zbytek došli domů pěšky.

Od té doby jsme si dávali pozor.

Používali jsme ochranné gumové rukavice. Ale smrad z nás byl pokaždé cítit na dálku. Dokonce i když jsme si umyli vlasy voňavým šamponem. Primář pak dva tři dny s námi vyřizoval běžnou agendu ve své pracovně rychle a stručně.

Pan Mloch byl však s léčbou spokojen, liboval si, jak dobře pokračuje, a snažil se spolupracovat. Zvracel okázale a sliboval, že už na nějakou exhibici nemá ani pomyslení.

Jen my dva s Honzou jsme začínali pociťovat taky jeden podmíněný reflex. Stačilo vyslovit jméno Mloch a už se nám chtělo zvracet. Inu, co chcete, byl to silný terapeutický prostředek. Účinkoval prostě i na nás. A to dokonce i dlouho poté, co byl pan Mloch z léčení v pavilonu 4 propuštěn.